

Duchovní souvislosti v utváření lidského organismu

Šestá přednáška

Skryté stránky lidského života a Kristův impuls.

Rudolf Steiner

GA 218

Den Haag, 5. listopadu 1922

Stavy bytí ve spánku a v životě mezi smrtí a novým zrozením. Střídavé působení mezi spánkem a bděním. 1. stadium spánku-světová úzkost a touha po Bohu. 2. stadium-napodobení pohybu planet. 3. stadium-napodobení nebe stálic; poměry v době předkřesťanské a křesťanské. Život mezi smrtí a novým zrozením.

Je pro mne vždy uspokojením, že mohu v návaznosti na veřejné přednášky a veřejná vystoupení promluvit také zde v odbočce v Haagu, a pokusím se dnes večer vám říci něco, co může být intimnějším pokračováním a doplněním toho, co jsem mohl vyslovit ve veřejných přednáškách. Abychom poznali duchovní svět a abychom si získali vnitřní soužití s duchovním světem, záleží především v tom, abychom viděli ve správném světle to, co lze nazvat skrytou stránkou lidského života. Skryté stránky lidského bytí, ty jsou pro celkové posouzení a celkové zhodnocení lidského života těmi nejdůležitějšími. To nemůže dobře připustit zevně a materialisticky myslící člověk, ale přece tomu tak je. Nikdo nemůže poznat lidský život, kdo se nechce zabývat jeho skrytými stránkami.

Snad bychom mohli namítnout, smím-h se tak vyjádřit, proti bohům, že vložili to nejcennější pro člověka do jeho skrytých stránek života, že mu jaksi nevyjevili, co je pro něho nejcennější. Kdyby tomu tak bylo, potom by zůstal člověk ve vyšším smyslu bezmocným. Vždyť právě tím dospíváme k duchovně-duševním silám, které potom pronikají celý náš život, že si musíme svou vlastní lidskou důstojnost a svou lidskou bytostnou podstatu teprve vydobýt, že musíme teprve něco duchovně-duševního vykonat, abychom se vůbec stali v pravém smyslu člověkem. A v tomto překonávání, v této nutnosti teprve něco vykonat, abychom se stali člověkem, v tom spočívá to, co

nás může učinit silnými, co může proniknout silami právě v nej vnitřnějším nitru naší bytost.

A tak chci dnes, abych blíže probral toto téma, kterého jsem se dotkl, hovořit k vám opět z jistého hlediska o skryté stránce lidského života, který se halí do bezvědomí spánku. A chci vám potom něco sdělit o tom, co se halí do stavů života, které zůstávají za pozemského života nevědomými - do stavů života předzemského a života po smrti. Život ve spánku se odehrává pro člověka tak, že se propadá s přechodem snů (které mají ale nanejvýš pochybnou existenci a nanejvýš pochybný význam pro lidský život, když je bereme tak, jak se ukazují) do bezvědomí spánku, z něhož se opět dostává při procitnutí, když se se svým já a astrálním tělem noří do svého éterického těla a těla fyzického, když tedy člověk používá obou těchto organizací jako jakéhosi nástroje, aby vnímal své fyzické okolí a potom v tomto fyzickém okolí svou vůli pracoval. Avšak to, co leží mimo hranice narození a smrti, to se halí právě do oné bytostné podstaty, která se stává při usnutí nevědomou.

A chci vám ony stavy, které tu člověk prodělává, líčit tak, jako kdyby byly vědomé. Vědomými by se mohly stát jen pro imaginativní, inspirované a intuitivní vědomí. Ale toto je jen jakýsi rozdíl v poznání vůči tomu, co každý člověk v noci prodělává. Ten, kdo je moderním zasvěcencem a jako moderní zasvěcenec nahlíží do života spánku, ten ví, jak tomu je. Ale tím se nestává život spánku také pro něho samého ničím jiným, než je tomu pro každého člověka, také pro toho, kdo jej prodělává zcela nevědomě. A tak můžeme líčit již zcela podle skutečnosti, když líčíme, co zůstává nevědomé, jednoduše tak, jako kdyby to člověk prodělával vědomě. A to nejprve učiním.

Po přejítí snů (naznačil jsem to již) přechází člověk pro obyčejné vědomí do bezvědomí. Ale toto bezvědomí se představuje ve své skutečnosti pro vyšší, pro nadsmyslové poznání tak, že člověk přichází bezprostředně po usnutí jako do jakéhosi rozplývajícího se života. Kdyby prohlédl svůj stav vědomě, tak by se cítil jako rozlitý do éterického světa. Cítil by se mimo své tělo, ale ne těsně ohraničen, nýbrž daleko vyliť. Svě tělo by cítil, vnímal jako něco objektivního, co je mimo něj. Tento stav by byl přímo, kdyby si ho člověk uvědomoval, v duševnosti člověka vnitřně naplněn jistým strachem, nebo úzkostným stavem. Člověk cítí, že ztratil pevnou oporu svého těla, cítí se jako před propastí. Co nazýváme Prahem k duchovnímu světu, musí tu být z toho důvodu, že se člověk musí teprve připravovat k tomu, mít takový pocit, že ztratil půdu pod nohama, že ztratil oporu, kterou mu poskytuje fyzické tělo, a že má nést ve své duši onu úzkost proto, že stojí zpočátku vůči něčemu zcela neznámému, neurčitému.

Tento pocit úzkosti, jak řečeno, neexistuje pro obyčejného spáče, ve vědomí tu není, ale člověk jej prodělává. A čím je např. ve fyzickém denním životě úzkost, to se vyjadřuje, i když v jemných dějích fyzického těla, nicméně právě v takovýchto dějích: Jisté cévní činnosti fyzického těla jsou jiné, když má člověk úzkost, než když úzkost nemá. Probíhá tedy něco objektivního mimo to, co člověk ve vědomí cítí jako neklid atd. Tuto objektivnost duševně-duchovní úzkosti, tu člověk prodělává, když vstupuje

branou spánku do stavu spánku. Ale tento pocit úzkosti je spojen ještě s něčím jiným - s pocitem hluboké touhy po božském duchovnu, které svět zaplavuje a protkává.

Kdyby člověk první okamžiky (nebo snad pro mnohé lidi i mnoho hodin) prožíval po usnutí plně vědomě, byl by nejprve v té úzkosti a v té touze po božském. Že se vůbec cítíme nábožensky naladěni za bdělého denního života, to je především závislé na tom, že tento pocit úzkosti a tato touha po božském, které v noci proděláváme, působí sem na denní náladu. Jsou to do fyzického života jaksi promítnuté duchovní zážitky, které nás naplňují následným působením oné úzkosti, jež nás vůbec vede k tomu chtít poznávat, co je ve světle skutečností, a které nás naplňují následným působením oné touhy, kterou ve spánku neseme a kterou si vyslovujeme v náboženském cítění za denního bdění.

Tak tomu ale je jen v prvních stádiích po usnutí. Pokračuje-li spánek, potom nastává něco zvláštního. Duše je jakoby rozštěpena na mnoho duší. Člověk by si připadal, kdyby vědomě prožíval tento stav, který dnes může právě zcela zřít jen moderní zasvěcenec, připadal by si jako mnohé duše, a tím by se musil domnívat, že se sám sobě ztratil. Všechny jednotlivé duševní bytosti, které vlastně jsou jen stínovými obrazy duší, ty představují něco, do čeho se člověk ztratil. Pro tento stav spánku vyjímá se lidská bytost již rozdílně, když ji pozorujeme před nebo po mystériu Golgaty. Člověk totiž potřebuje zevní kosmickou pomoc vůči tomuto, smím-li to tak říci, rozštěpení do mnohých duševních otisků.

V dávných dobách, které předcházely mystériu Golgaty, dávali zasvěcenci, dávní iniciovaní lidé, obyčejným lidem prostřednictvím svých žáků, učitelů, které vysílali za lidmi do světa, dávali jisté náboženské pokyny, jež vyvolávaly pocity v bdělém denním životě. A tyto pokyny, které lidé vyžívali potom také v kultických obřadech, ty posilovaly duše, takže ony vnášely pak zase něco do spánku, jako jakési doznívající působení této náboženské nálady.

Vidíte zde vzájemné působení spánku a bdění! Na jedné straně prožívá člověk ve své touze v prvním stadiu spánku něco, co ho naladí v bdělém životě k tomu, vyvíjet náboženství. Je-li toto náboženství v denním bdělém životě vyvíjeno - a to právě bylo v dávných dobách vyvíjeno zasvěcenci - potom to působí opět zpětně na druhé stadium po usnutí. Duše se pak cítí tímto doznívajícím působením náboženské nálady jaksi dosti silná snést své rozštěpení, přinejmenším obstát v této mnohosti.

Je to obtížné u nenáboženských lidí, že nemají žádnou takovou noční pomoc vůči rozpolcenosti do mnoha duší, a že oni potom to, co prožívají, přenašejí do denního života bez náboženského zesílení. Neboť vše, co se tu v noci prodělává, to se přenáší ve svém dalším působení do denního života. A není tomu ještě tak dávno, že náboženská lhostejnost mezi lidmi nehrála ještě tak velkou roli, jako v posledním (tj. 19.) století. Lidé měli vždy ještě dozvuky působení toho, čím byly člověku dřívější doby nábožensky serióznější. Ale když nenáboženské doby stále pokračují, budou mít významný následek: Lidé budou ze svých stavů spánku přenašet do denního života následné působení této rozpolcenosti a to velmi přispěje k tomu, že člověk za denního života nebude mít ve svém organismu konsolidující síly, aby rozděloval správným

způsobem potravy v organismu. Takže následek bezbožnosti se bude vyžívat v ne tak vzdálených dobách ve významných nemocech lidí.

Nesmíme si jen myslit, že duchovno-duševno nesouvisí nijak s fyzickým. Nesouvisí takovým způsobem, že by snad to, co se vyvíjí jako bezbožnost, nějací démoničtí bohové trestali chorobou. Takovým vnějším způsobem se ovšem život neodehrává, ale existuje přece vnitřní souvislost mezi tím, co člověk prodělává duchovně-duševně, a tím, co je jeho fyzický stav. Aby mohl být člověk za bdělého stavu zdravý, má zapotřebí vnášet do svého života spánku pocit své sounáležitosti s božsko-duchovními bytostmi, do jejichž dění se noří během spánku svým vlastním věčným bytostným jádrem. A jen tím, že správně stojí uvnitř v duchovně-duševním světě mezi usnutím a procitnutím, může člověk vynést pro své denní bdění správné síly také duchovně-duševně uzdravující.

Za tohoto druhého stadia spánku dospívá člověk k tomu, že má místo svého obyčejného fyzického vědomí nikoli kosmické vědomí, nýbrž kosmické prožívání. Jak řečeno, teprve zasvěcenec si přivádí toto kosmické prožívání k vědomí, ale prožívat je, to činí každý člověk v noci od usnutí do procitnutí. Za tohoto druhého stadia spánku je člověk v takovém životním stavu, že jeho nitro provádí napodobení planetárních pohybů naší sluneční soustavy. Za dne se prožíváme ve svém fyzickém těle. Mluvíme-li o sobě jako o fyzických lidech, tak říkáme: Jsou v nás naše plíce, naše srdce, náš mozek atd., to je naše fyzické nitro. Mezi usnutím a procitnutím v druhém stadiu spánku, to jsou takové cirkulace planetárních pohybů v astrální substanci, jako když je podnícena pohybem dýchání naše krev a cirkuluje za dne naším fyzickým organismem. Takže máme v noci jaksi otisk svého kosmu jako svůj vnitřní život, který v nás cirkuluje.

Nejprve musíme prodělat rozštěpení duše, potom můžeme prožívat tuto planetární cirkulaci v následném působení. Jak řečeno, dávným lidem před mystériem Golgaty dávali jejich zasvěcení pokyny, aby toto rozštěpení duše mohli snést, a tím se duše správně orientovala v těchto pohybech, které nyní tvořily její vnitřní život. Po mystériu Golgaty nastoupilo místo této staré nauky něco jiného. Nastoupilo to, co si může člověk vnitřně osvojit jako pocit, jako cítění, jako duševní život a duševní náladu, cítili se správně spojen s tím, co se uskutečnilo Kristem skrze mystérium pro lidstvo na Zemi. Kdo se cítí spojen s Kristem až k tomu stupni, kdy se v něm naplňují Pavlova slova „ne já, nýbrž Kristus ve mně“, ten vyvinul tímto spojením s Kristem a mystériem Golgaty pro své cítění něco, co působí dále ve spánku, takže má nyní sílu překonat rozštěpenost duše a správně se orientovat v labyrintu planetárních drah, které jsou nyní jeho nitrem. Neboť orientovat se přece musíme, i když nevědomě ve svém nitru neseme to, čím je pro duši planetární cirkulace místo krevního oběhu za dne, jenž dále pokračuje v zanechaném fyzickém těle. A tu vyplývá z iniciační vědy, že by se člověk skutečně nevracel zpět, kdyby se, když vstupuje do planetárních pohybů a do forem stálíc při tomto vyrůstání do napodobení kosmického života, kdyby se nežíval do měsíčních sil.

Člověk se vžívá do duchovních měsíčních sil, do oněch sil kosmu, které mají ve fyzickém Měsíci a v proměnách fyzického Měsíce své otisky. Zatímco všechny ostatní

síly planet a stálic vlastně člověka vytahují z fyzického těla, jsou to síly Měsíce, které ho vždy znovu a znovu při procitání přivádějí zpět do jeho fyzického těla. Měsíc souvisí vůbec se vším tím, co člověka přivádí z duchovního života k fyzickému životu. Přitom nezáleží na fyzické konstelaci, ač toto má jistý význam, zda se jedná o novoluní, úplněk, o ubývající Měsíc, ale v duchovním světě je Měsíc vždy zde a jsou to měsíční síly, které člověka doprovázejí zpět do fyzického světa, do jeho fyzického těla.

Vidíte, že když vám byť jen v náčrtu líčím, co člověk prodělává mezi usnutím a procitnutím, tak v tom je podáno něco jako otisk pobytu člověka v duchovním světě vůbec. A tak to také je. Prožíváme vskutku každou noc otisk toho, co proděláváme mezi smrtí a novým zrozením. Pohlížíme-li imaginací, inspirací a intuicí do předzemského života, potom se spatřujeme nejprve jako duchovně-duševní bytost lidská ve velmi časném stadiu svého předzemského života. Spatřujeme se tak, že máme kosmické vědomí. Zde nejsme v životě, který v sobě nese jen napodobení kosmu, jako v životě spánku, nýbrž zde jsme vskutku vyliti do skutečného kosmu. Asi uprostřed života mezi smrtí a novým zrozením se cítíme jako duchovně-duševní bytost v plném vědomí - ano, s mnohem jasnějším, intenzivnějším vědomím, než můžeme mít kdykoli na Zemi, obklopeni božsko-duchovními bytostmi, božsko-duchovními hierarchiemi. A tak jako pracujeme na Zemi s přírodními silami, jako máme za nástroje vnější přírodní předměty, tak se odehrává práce mezi námi a bytostmi vyšších duchovních hierarchií.

V čem spočívá tato práce? Tato práce spočívá v tom, že ve spojení s nesmírným počtem vznešených bytostí kosmu utkává v duchovnu duchovně-duševní člověk duchovní zárodek svého fyzického lidského těla. Jakkoli se vám to jeví zvláštní, utkat fyzické lidské tělo jako duchovní zárodek z kosmického vesmíru, to je největší, nejvýznamnější práce, která je vůbec ve vesmíru myslitelná. Na tom nepracuje jen lidská duše v charakterizovaném stadiu, na tom pracuje lidská duše v souvislosti s celými zástupy božsko-duchovních bytostí. Neboť představíte-li si to nejkomplicovanější, co na Zemi může být vytvořeno, tak je to primitivní a jednoduché proti onomu mohutnému tkanivu kosmické velikosti a grandiosnosti, které je tu utkáváno; a potom je toto tkanivo shrnuto a zhuštěno početím a zrozením, při němž se proniká fyzickou zemskou hmotou a stává se fyzickým lidským tělem.

Když se zde na Zemi hovoří o zárodku, hovoří se o malém zárodku, který se potom stává poměrně velký. Chceme-li nyní hovořit o výtvoru duchovna, o jeho kosmickém duchovním zárodku v protikladu k lidskému tělu, tak má obrovskou velikost. Když člověk z onoho časového rozmezí, které jsem vám naznačil, žije vstříc svému zrození, zmenšuje se stále víc a více tento duchovně-duševní grandiosní lidský zárodek. Člověk jej vypracovává dále se zřetelem na to, že se to setkává dohromady, zasunuje do sebe, zhušťuje až k fyzickému lidskému tělu.

Skutečně, nikoli nadarmo nazývali dávní zasvěcenci (ovšem na základě jasnozření, které už nemůže být naším, ale novější iniciační věda nám ukazuje totéž) lidské tělo „chrámem bohů“. Ono jím je, neboť lidská duše je utkává pokaždé mezi smrtí a novým zrozením společně s božskými bytostmi. A potom, jak ještě vyličím, je

mu dána jeho fyzická podoba. Když člověk ve vyznačeném stadiu tká na duchovním zárodku svého fyzického těla, je v duševním rozpoložení, v takové náladě, kterou lze srovnat jen s tím, co nazývá moderní zasvěcenec intuicí. Člověk žije svou duší v božských činech. Je zcela vylit do kosmického života bohů. Prožívá v tomto středním stavu mezi smrtí a novým zrozením, čím a jak bohové žijí.

Ale když potom člověk kráčí dále, když kráčí vstříc početí nebo zrození, tak se to mění. Má potom jaksi ve vědomí dojem, že božsko-duchovní bytosti se od něho stahují zpět. A ukazuje se mu jen něco jako zjevení, jako jakýsi odlesk, jako by se bohové stáhli zpět a jakoby před lidskou duší stáli jen jejich mlhavé otisky a jakoby byl utkán jakýsi závoj, jako mlžný otisk toho, co dříve bylo tkáno v realitě. Intuitivní vědomí, které dříve člověk měl, přechází nyní v kosmické vědomí inspirativní. Člověk již nežije s božsko-duchovními bytostmi, žije s jejich zjevením. Ale proto se vytváří také v duševním vědomí vždy víc a více vnitřní já. Lze říci, že ve vysokém stadiu života mezi smrtí a novým zrozením žije člověk zcela s božsko-duchovními bytostmi vyšších hierarchií, já nemá žádnou vnitřní sílu, uvědomuje si sebe sama vnitřně teprve tehdy, když se bohové stahují zpět a je tu jen působení, zjevení bohů. Odlesk bohů, vyzařování, dospívá do jakéhosi inspirativního vědomí, za to ale cítí člověk sebe sama jako vlastní bytost. A co tu zpočátku v člověku nejprve procítá, to je jakási, lze říci, žádostivost, jakási touha.

Uprostřed mezi smrtí a novým zrozením pracuje člověk jaksi z hlubšího vnitřního uspokojení na svém duchovním zárodku pro nové fyzické tělo. Pohlíží více na tento cíl, na své fyzické tělo v příštím pozemském životě, ale není proniknut žádostí, nýbrž jen jakýmsi obdivem k tomu, čím vlastně toto fyzické tělo je. V okamžiku, kdy člověk již není v božských světech, nýbrž je ve zjevení božských světů, procítá v něm žádostivost opět se vtělit na Zemi. Právě když se toto vědomí stává stále silnějším, procítá tato žádostivost opět se na Zemi vtělit. Člověk se jaksi vzdaluje od božských světů a blíží se tomu, co se stává potom zemským člověkem. Tato žádostivost je stále silnější a také to, na co se zevně pohlíží, se mění. Člověk žil předtím pouze v bytostech, v božsko-duchovních hierarchiích, cítil se být zajedno s těmito božskými hierarchiemi. Hovořil-li o svém nitru, byl to kosmos. Ale kosmos, to byly bytosti s vysokými stupni vědomí, s nimiž společně žil. Toho je tu nyní jen vnější odlesk a tímto odleskem vystupují poněkud první obrazy toho, co jsou potom fyzické napodobeniny božsko-duchovních bytostí. Z takové bytosti, kterou člověk nahore poznal jako vysokou sluneční bytost, přichází odlesk, a v tomto odlesku vystupuje vnější Slunce viděné ze světa. Zde ze Země vzhlížíme vzhůru ke Slunci. Když sestupujeme, vidíme nejprve Slunce z druhé strany. Vynořuje se Slunce, vynořují se stálice a za stálicemi se vynořují planetární pohyby. A když se vynořují pohyby planet, vynořují se i zcela určité síly - duchovní síly Měsíce, ty nás činí svými zajatci. Jsou to ony, které nás postupně nesou zpět do pozemského života.

To je skutečně pohled, který člověk má, když sestupuje z kosmických světů k zemskému životu - že z jistého prožívání božsko-duchovních hierarchií přechází k jejich obrazům. Obrazy bytostí se poněkud stávají stálicemi a člověk sestupuje k něčemu, co ovšem vidí zpočátku zezadu; vstupuje do toho, co se mu zde ze Země

ukazuje jako kosmos. Co tu člověk koná, to může být prohlédnuto ve svých jednotlivostech. Moderní iniciační věda může v nahlížení do toho, co tu člověk prodělává, dospět poměrně daleko. Právě na základě jednotlivostí v této oblasti poznáváme teprve vlastně život. Neboť nikdo nezná život, kdo je s to pozorovat člověka jen v souvislosti s pozemským životem. Co tu pro nás tak mnoho znamená naše souvislost s pozemským životem? V nesmírně dlouhých dobách mezi smrtí a novým zrozením není nám Země zpočátku ničím a to, co nám září vstříc jen jako něco zevního, to se pro nás v této dlouhé době proměnilo v celé světy bohů, v nichž potom žijeme a které se opět ukazují ve své vnější stránce jako hvězdy, když se blížíme k Zemi k novému pozemskému životu.

Co člověk utkal nejprve jako duchovní zárodek svého fyzického těla, to vnímá nejprve jako sjednocené s celým vesmírem, s duchovním vesmírem. Potom, když vidí jen zjevení božsko-duchovních světů, stává se to vždy víc a více jeho tělem, které je nyní také napodobením kosmu. A z tohoto jeho těla vystupuje touha po zemském bytí, po vědomí já v jeho těle.

V tomto těle je nyní ještě mnohé nedotčeno pozemským životem, vždyť je to tělo duchovní. Tak je např. pro toto tělo zpočátku v jistém stadiu ještě ne plně rozhodnuto, zda bude člověk ve svém životě osobností mužskou nebo ženskou. Neboť během celé doby mezi smrtí a novým zrozením, až do velmi pozdního stadia, než se člověk zrodí na Zemi, nemá žádný smysl se tázat po muži či ženě. Jsou to zcela jiné poměry, než ty, které se na Zemi zrcadlí jako muž a žena. Existují také poměry, které se odehrávají v duchovním životě a které se zrcadlí na Zemi, ale to, co vystupuje na Zemi jako muž a žena, to nabývá významu teprve poměrně pozdě, když člověk sestupuje k Zemi. Můžeme do jednotlivostí sledovat, jak bytost člověka, když se domnívá podle jistých dřívějších karmických souvislostí, že je v nadcházejícím pozemském životě nejlépe prodělat jej jako žena, volí pro spojení s fyzickým zárodkem onu dobu, která je zde na Zemi úplňkem. Teprve zde se to rozhoduje. Při úplňku máme dobu, kterou si volí bytosti sestupující k Zemi, které se chtějí stát ženami. Doba novoluní je dobou, kterou si volí bytosti, které se chtějí stát muži. Takže člověk vstupuje do zemského bytí branou měsíce. Síla, kterou muž potřebuje, aby vstoupil do pozemského života, ta potom proudí ven směrem do vesmíru Člověk jí jde vstříc, když přichází z vesmíru a ona září z Měsíce, když je pro Zemi novoluní. Síla, kterou potřebuje žena, je vyzařována Měsícem, když je úplňk, tedy je jeho ozářená strana obrácená k Zemi, neozářená strana je obrácena do vesmíru. Sílu, kterou může Měsíc vysílat svou neozářenou stranou do vesmíru, tu potřebuje lidská bytost, chce-li se stát ženou. Co jsem vám nyní vyličil, to vám ukazuje, že stará myšlenka astrologie, kterou dnes obyčejní astrologové přivedli k úplné dekadenci, měla své dobré opodstatnění. Musíme umět věci prohlédat vnitřně, jak spolu souvisí. Nesmíme na fyzickou konstelaci pohlížet pouze s výpočty, nýbrž prohlédat u ní odpovídající duchovní stránku. Tu je skutečně možné jít až do podrobností.

Není-liž pravda, v určitém stadiu přichází člověk z kosmu dolů Z duchovního kosmu vstupuje do éterického kosmu. Hovořím nyní o zcela éterickém kosmu, fyzicko hvězd přichází méně v úvahu, fyzicko Měsíce přichází ještě méně v úvahu. Podstatný

okamžik, který je pro člověka rozhodující k sestoupení, závisí, jak jsem to vylíčil, na měsíčním stadiu. Může se stát, že se člověk vystavuje nejprve určitému rozhodujícímu novoluní, aby se stal mužem, nebo rozhodujícímu úplňku, aby se stal ženou, potom ale (vždyť sestup nejde tak rychle) se může rozhodnout, sestoupí-li jako muž za novoluní, nebo se ještě vystaví úplňku. Takže tedy původně pojal rozhodnutí sestoupit jako muž a k tomu použil sil novoluní, ale pak ještě použije za svého sestupu další měsíční fázi - fázi úplňku. Tu se naplňuje měsíčními silami potom tak, že tyto nepůsobí na jeho vztah jako muže nebo ženu, nýbrž především na jeho organizaci hlavy a na to, co souvisí s organizací hlavy z vnějšku. Když tedy člověk pojal rozhodnutí, že se stane mužem skrze novoluní, a potom žije dále ještě ve vesmíru, takže projde ještě ne zcela celým vlivem měsíčním, jen je vystaven nejbližší době úplňku, potom dostává člověk působením měsíčních sil v tomto stavu např hnědé oči a černé vlasy. Můžeme říci, že jak člověk prochází kolem Měsíce, není určováno jen jeho pohlaví, nýbrž i jeho barva vlasů a očí. Jestliže prošel člověk například jako žena kolem úplňku a vystavuje se potom ještě novoluní, tak může obdržet jako žena modré oči a blond vlasy. Jakkoli to vypadá groteskně, tak jsme naprosto předurčeni svým prožíváním z kosmu, jak se jakožto duševně-duchovní element vpracujeme zde do svého fyzického a éterického organismu. Není přitom vůbec předem rozhodnuto, zda budeme blond či černovlasí. To rozhodnou teprve měsíční síly, když kolem nich procházíme, sestupující z kosmu do pozemského života.

A právě tak, jako procházíme kolem Měsíce, který nás uvádí do pozemského života, tak procházíme i kolem ostatních planet. A není jedno, zda například tím nebo oním způsobem mjíme třeba Saturn. Můžeme například kolem něj jít tak, že spolupůsobí za zvláštní konstelace síla Saturnu se silou Lva ve zvěrokruhu. Tím, že dlíme v oblasti Saturnu, právě když je posilován ve své síle Lvem ve zvěrokruhu, získáváme tím v duši (ovšem je to podmíněno i naší předcházející karmou), sílu vypořádávat se chytře s vnějšími životními náhodami, takže nás pokaždé nesrážejí na kolena. Stojí-li Saturn, řekněme, pod vládou Kozoroha, potom se stáváme slabými lidmi, kteří klesají pod vnějšími životními poměry.

Vše toto neseme v sobě, když z kosmu připravujeme svůj pozemský život. Ovšemže to může být přemoženo patričnou výchovou, ale nikoli tím, že podle názoru materialistů říkáme, že je to všechno nesmysl a není na to potřeba brát ohled. Právě tím to může být překonáno, že vyvíjíme potřebné síly, že je skutečně vyvíjíme. Lidstvo se v budoucnu opět naučí, že nelze pohlížet jen na to (a proti takovému pohlížení se nemá vůbec nic namítat), zda dítě dostává dobré mléko a dobrou stravu, nýbrž lidstvo se naučí pohlížet na to, zda v tom či onom člověku působí síly Saturnu či síly Jupitera pod tím či oním vlivem.

Řekněme, že shledáváme na člověku, že vlivem své karmy nese v sobě saturnské síly pod nepříznivým vlivem, třeba pod vlivem Kozoroha nebo Vodnáře, takže je vystaven životním těžkostem, potom budeme pečlivě pátrat po jiných silách v tom člověku, chceme-li jej učinit silným. Budeme se například tázat, zda prodělal průchod jupiterskou sférou, marsickou sférou nebo nějakou jinou sférou? A vždy bude možné jedno druhým korigovat a paralyzovat. Musíme se naučit myslet na člověka nejen v

souvislosti s tím, co v pozemském životě jí a pije, nýbrž budeme muset pozorovat ho v souvislosti s tím, čím se stává, když prochází kosmickými světy mezi smrtí a novým zrozením.

Když je člověk již blízko své pozemské životní dráze, potom pro něj nastoupí vlastně jakási ztráta jeho bytostné podstaty. Byl spojen, jak jste viděli z mého líčení, s tím, co si utkal jako duchovní zárodek svého fyzického těla. Protkal potom tento duchovní zárodek zkušenostmi při sestupu stálicemi a planetami. V určitém stadiu, zcela blízko již zrození, není již duchovní zárodek zde, sestoupil jako soustava sil mezitím na Zem a spojil se samostatně s fyzickou dědičnou substancí, která mu byla dána předky - otcem a matkou. Co je tu vetkáno do organismu, sestupuje na Zem dříve, než člověk jako duchovně-duševní bytost sama. A potom, když člověk takto cítí, že vlastně to, co v kosmu nejprve sám utkal, odevzdal rodičům a nemá již co tkát na svém fyzickém těle, které je v podstatě hotové a včleněné do proudu dědičnosti, potom je v posledním stadiu před svým pozemským životem s to, aby si stáhnul ze světového éteru, co sám potřebuje jakožto éterický organismus. Nyní stahuje svůj éterický organismus dohromady. A společně s tímto éterickým organismem se spojuje s tím, co sám připravil, skrze rodiče. Spojuje se se svým fyzickým tělem, v němž bylo dáno dohromady celé kosmické tkanivo duchovního zárodku spolu s tím, s čím se člověk spojil, když procházel tou nebo onou hvězdnou oblastí. Neprochází přece libovolně skrze novoluní nebo úplněk a nestává se tím libovolně mužem nebo ženou, nemá náhodou černé oči a blond vlasy, nebo modré či hnědé oči, nýbrž to vše vnitřně souvisí s tím, jaké jsou výsledky jeho dřívější karmy.

Z toho všeho ale seznáte, že zatímco člověk ve stavu spánku prodělává jen napodobení planetárního světa a stálic jako své nitro, mezi smrtí a novým zrozením prodělává tyto světy v jejich skutečnosti. Prochází jimi, stávají se jeho nitrem. A jsou to vždy měsíční síly, které nás opět přivádějí zpět na Zem. Přivádějí nás zpět na Zem ze spánku, přivádějí nás zpět na Zem, také když jsme opět dospěli k životu na Zemi. Pohleďme ještě jednou na to, co tu je mezi usnutím a procitnutím jako astrální organisace a organisace já mimo fyzické tělo. Není to utkáno z fyzických kostí a fyzické krve, je to duchovno-duševno. Ale do toho je vetkána celá naše morální hodnota. Tak jako se zde za bdění skládáme z kostí a krve a nervů, tak se skládá to, co z nás při usnutí vychází a při procitnutí do nás opět vstupuje, z realizovaných soudů našich vlastních morálních činů. Vykonal-li jsem zde za dne dobrý čin, tak se jeho působení otiskne v mém spánkovém těle v duchovno-duševnu, které v noci vychází z těla. Moje morální hodnota tu žije uvnitř. A když člověk prochází branou smrti, tu nese sebou zrealizované celé své morální zhodnocení. Člověk vskutku vytváří v sobě v pozemském životě mezi narozením a smrtí druhého člověka. Tento druhý člověk, který každou noc vychází z těla, ten je výsledkem našeho morálního nebo nemorálního života, a tento výsledek prochází s námi branou smrti.

Výsledek, který je včleněn našemu věčnému bytostnému jádru, není tím jediným, co máme v duchovno-duševnu, které z nás v noci vychází. Ale právě po smrti, kde jsme zpočátku v těle éterickém, potom v těle astrálním, vidíme sotva něco jiného na sobě samých, než tuto morální podstatu. Zda byl člověk dobrý či zlý, na to hledíme,

tím jsme. Jako jsme zde člověkem kůže nebo člověkem nervů či člověkem kostí, tak jsme tam při svém vlastním nazírání tím, čím jsme byli morálními či nemorálními. A proděláváme po smrti cestu ven nejprve sférou měsíční, potom sférou planetární, potom sférou stálic, právě až do té doby, kdy můžeme začít pracovat s bytostmi vyšších hierarchií na duchovním zárodku příštího fyzického těla. Ale kdybychom vnesli tuto morálnost až do nejvyšších světů, kde máme utkat svůj budoucí fyzický organismus v duchovním zárodku, tu by se tento fyzický organismus stal úplnou zrůdou. Člověk musí být po nějakou dobu mezi smrtí a novým zrozením vyzvednut z toho, co je jeho morální kvalitou. Proto zanechává morální kvalitu v měsíční sféře. Je tomu vsutku tak, že zanecháváme při vycházení z měsíční sféry svého morálního či nemorálního člověka ve sféře měsíční a vstupujeme do čisté sféry bohů, kde můžeme tkát na fyzickém těle.

A musím se opět vrátit zpět k rozdílu mezi dávnými dobami před mystériem Golgaty a těmi dobami, které následovaly po mystériu Golgaty a ještě dnes trvají. Dávní zasvěcenci vysvětlovali svým žákům a skrze tyto žáky celému lidstvu tehdejší civilizace toto: Aby člověk mohl nalézt přechod z onoho světa, který jsem nazval ve své „Theosofii“ světem duševním, a který se vlastně ještě zcela prodělává ve sféře měsíční, aby získal tento přechod do onoho světa, který jsem tam nazval zemí duchů, musí si člověk zde na Zemi osvojit ony pocity, jimiž je veden vzhůru touto duchovní sluneční sférou, poté co zanechal v měsíční sféře celé zavazadlo svých morálních následných působení.

Hled'te, vše, co nám líčí dějiny o třech prvních křesťanských stoletích, také ještě o 4. století, to vše je vlastně falšování, neboť křesťanství bylo v těchto stoletích něčím zcela jiným, protože v nich vládlo ono pojetí, které ještě pocházelo z chápání dávné iniciační vědy. Z této iniciační moudrosti se vědělo, že zcela vysoká sluneční bytost vyváděla člověka z měsíční sféry během života po smrti vzhůru, poté, co člověk zanechal své morální zavazadlo v měsíční sféře, a opět ho přiváděla při návratu zpět do sféry měsíční. Tím měl člověk sílu, kterou by nemohl mít sám ze sebe, a sice včlenit si tohoto morálního člověka v jisté době před zrozením, aby mohl potom na Zemi naplnit v duši svůj osud, aby to nevstoupilo do těla, neboť jinak by se člověk ovšem zrodil jako zrůda a byl by tělesně nemocen. Morální zavazadlo musí být opět při sestupu převzato v měsíční sféře tak, aby nevníklo do těla.

Ti zasvěcenci, kteří žili za doby mystéria Golgaty, ba ještě asi 3-4 století potom, říkali svým žákům: Ona vysoká sluneční bytost byla dříve jen nahoře v duchovních světech. Ale s pokrokem lidstva se stalo vědomí já na Zemi tak jasným, že se toto já o to silněji zatemnilo v duchovním světě. Čím je totiž jasnější naše vědomí já skrze fyzické tělo zde dole na Zemi, tím temnější je nahoře. Člověk by se již nemohl přiblížit k oné sluneční bytosti a nenalezl by po smrti z vlastní síly přechod z měsíční sféry do vyšších sfér, kdyby Kristus nebyl sestoupil dolů a neprošel mystériem Golgaty. Bytost, kterou člověk dříve po smrti potkal v duchovním světě, ta sestoupila, žije po mystériu Golgaty zde na Zemi. Člověk může svůj poměr k ní získat dle Pavlových slov „ne já, nýbrž Kristus ve mně“. Tím člověk bere sebou od této Země sílu, kterou jí Kristus dává, aby svou morální bytost, kterou v sobě vytváří jako samostatnou bytost,

zanechal v měsíční sféře, aby přešel do vyšších sfér a zde tkal svůj duchovní zárodek nového fyzického těla. A tím má sílu potom zase při sestupu měsíční sférou převzít ze svobodného rozhodnutí svou karmu, své dobré a své zlé činy v jejich dalších působeních. Stali jsme se svobodnými lidmi průběhem historického vývoje. Stah jsme se jimi ale proto, že přebíráme již ze svobodné vnitřní síly, kterou si získáváme zde na Zemi, svou karmu při sestupu k měsíční sféře. Zcela lhostejno, zda se nám to zde na Zemi líbí nebo nelíbí, činíme to, stáváme-li se zde na Zemi pravými křesťany v tomto stadiu, které jsem právě popsal.

Tak jsem se snažil ukázat vám něco z toho, jak moderní iniciační věda může nahlížet do světů, které můžeme nazývat skrytými stránkami lidského života, jak vlastně mnohé na člověku je možné vysvětlit jen tím, že do těchto skrytých stránek pohlížíme. A současně jsem se pokusil v souvislosti s tím ukázat vám, čím je pro dnešního člověka Kristův impuls, neboť k němu se musíme vždy znovu vracet. Člověk nemůže být celou lidskou bytostí v době po mystériu Golgaty, nenalézá-li k tomuto Kristovu impulsu cestu. A již proto se musí stát takovým, že antroposofická duchovní věda právě Kristův impuls správným způsobem stále víc a více osvětluje. Neboť způsob, jak byl člověk v minulosti osvětlován z jakéhosi potmělého vědomí, ten by velké části lidstva (pomyslete na Orientálce, pomyslete na obyvatele i jiných světadílů) vzal možnost vyznávat křesťanství. To křesťanství, které je prohlubováno antroposofickou duchovní vědou, bude vskutku přijímáno, porozumí-li se jen správně nervu duchovní vědy, jak je zde míněna, bude s touhou přijímáno Orientálci, kteří mají v sobě starou duchovnost, i když v dekadenci.

Jedině touto cestou může nastat mír na Zemi, který musí přijít z duše, z ducha lidí, a který je Zemi - to dnes cítí každý nezaujatý člověk - tak potřebný. Budeme se muset ještě mnohem více přesvědčit, jak bezcenné je v podstatě dnes všechno smýšlení o vnějších institucích, a jak naproti tomu je nutné obracet se bezprostředně na duše. Ale těžko se obracet na duše, když se nedovede těmto duším nic říci o jejich vlastní domovině, o tom, co člověk prožívá na druhém břehu fyzického života v oněch stavech vědomí, o nichž jsem vám dnes hovořil. Jakkoli tyto stavy vědomí během pozemského života neexistují, existují jejich účinky. O, ten, kdo život prohlédá, vidí v každém lidském obličejí otisk karmických osudů, které člověk utkal mezi smrtí a novým zrozením!

Vylíčil jsem vám dnes, jak osud, ať jsme se stali mužem či ženou, může být pochopen z kosmu, jak může být pochopena dokonce barva očí a barva vlasů teprve tehdy, když můžeme nahlédnout do kosmického života. Nic v tomto světě není srozumitelné, když se to nepochopí z kosmické stránky. Teprve potom se bude člověk správně cítit člověkem, dovedeme-li mu ze skutečného duchovního poznání říci, jaká je jeho souvislost s tím, co stojí za smyslově-fyzickým životem. I když to dnes ještě neví, nevědomě žízni po takovém vědění. A co se dnes křečovitě vyvíjí ve všech oblastech, ať je to v oblasti duchovního, právního nebo hospodářského života, vše je nakonec působením duchovna. Vše může být přivedeno od sil zániku k silám vzestupu jen tím, že se člověk opět naučí něco vědět o své souvislosti s mimofyzickým životem. Neboť toto fyzické bytí není ničím, nevidí-li se v souvislosti se životem nadfyzickým,

Fysické lidské tělo dostane teprve tehdy svůj význam, vidíme-li jej jaksí jako vyústění všech výsostných sil, které jsou utkávány mezi smrtí a novým zrozením, Je tragikou materialistického poznávání světa, že nakonec se nezná materiálno samo. Klademe lidské tělo na pitevní stůl, studujeme je pečlivě podle jeho tkání a podle jeho jednotlivých fyzických částí. Činíme to, protože chceme poznat materii. Ale touto cestou ji nepoznáme, neboť ona existuje působením ducha. Poznáme ji teprve tehdy, když ji můžeme sledovat zpět do oněch stadií, kdy je z ducha utkávána. Proto fysicko-hmotný život se stane pochopitelným pro lidi teprve tehdy, když se uvedou svou duší kosmicky do duševna a duchovna.

Promkneme-li se vědomím, že máme stále víc chápat, jak souvisíme s duchovnem a duševnem, pak jsme se stali správnými antroposofy. Vy se mi nebudete jistě vysmívat, když řeknu, že svět dnes potřebuje správné antroposofy, kteří způsobují vzestup lidstva skrze ono vědomí, jež vyplývá z prožívání duchovna, i kdybychom to zprvu měli chápat jen v obraze, i když nepoznáváme ještě sami jasnozřivě. Nepotřebujeme být jasnozřivými, abychom blahodárně působili z toho, co je duchovním poznáním. Právě tak, jako člověk nepotřebuje vědět, z čeho se skládá maso, když ho jí, a toto maso ho přece vyživuje, právě tak nepotřebuje být člověk jasnozřivý, aby působil svou prací na základě své souvislosti se životem vyšších světů. Jakoby člověk trávil duchovno, tak tomu je, když je přijímá před jasnozřením. A jasnozření nepřipojuje nic k tomu, čím se můžeme stát na základě vědění o světě duchovním. Uspokojuje jen naše poznání, které tu musí být. Musí tu být ovšem lidé, kteří zkoumají složení masa, ale pro jídlo toto poznání není nutné. Tak tu musí být i jasnovidci v novější době, kteří mohou zkoumat, jaká je souvislost člověka s duchovním světem, ale aby působilo to, co člověk potřebuje, je nutné, že jsme zdravé duše. Ty pocítí duševní sílu trávení, hovoří-li se jim o duchovní vědě, ty přijmou duchovno, tráví je, včleňují je do své práce. A to potřebujeme dnes v celém civilisovaném světě - zevní práci lidí, kteří jsou v pravém a pravdivém smyslu produhovněni.